

praktyk medycyny alternatywnej oraz o przyczynach korzystania z medycyny niekonwencjonalnej. Sesję tę poprzedziła promocja książki: *Podstawy medycyny komplementarnej i alternatywnej* pod red. Wayne'a B. Jonasa i Jeffreya S. Levina. Redaktorem naukowym polskiej edycji jest Marzanna Magdoń. Henryk Gaertner, Jan Łazowski, Zdzisław Jan Ryn podkreślali, że książka zawiera naukową ocenę MKA, informacje o bezpieczeństwie produktów i praktyk MKA, omówienie społecznych uwarunkowań funkcjonowania MKA oraz szczegółowe wyjaśnienie najbardziej rozpowszechnionych systemów MKA, takich jak medycyna ajurwedyjska, tradycyjna medycyna chińska, tybetańska i Indian amerykańskich, homeopatia, naturopatia, masaż, akupunktura, biofeedback i hipnoterapia, bioterapia żywieniowa, gigong, chiropraktyka, ziołolecznictwo. Postulowano, aby książka stała się jednym z podręczników akademickich dla studentów nauk medycznych i psychologii.

W sesji dziewiątej, dotyczącej promocji zdrowia w praktyce lekarza pierwszego kontaktu, szczególne zainteresowanie wzbudził referat Ewy Białek, która zwróciła uwagę na fakt, że problem promocji zdrowia nie jest wyłącznie problemem medycznym, lecz interdyscyplinarnym. Promocja zdrowia stała się bardzo modnym wyrażeniem, niemniej nie zawsze poprawnie rozumianym. Zwykle utożsamia się ją z profilaktyką, czyli takimi działaniami, które zapobiegają patologii. Promocja zdrowia natomiast to według Ewy Białek szeroko rozumiane działania, które koncentrują się na zdrowiu, a więc dobrostanie fizycznym, psychicznym i społecznym. Jest wspieraniem tego dobrostanu, zachowywaniem i jego wzmacnianiem, mając na uwadze zdrowie i równowagę czynników wpływających na nie — zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Stąd według autorki konieczność zbudowania modelu zdrowia, a więc takiego dynamicznego stanu, który to zdrowie opisuje w różnych aspektach. Miałby on więc dotyczyć zarówno człowieka na różnych poziomach jego rozwoju, jak i zdrowego otoczenia — domu, przedszkola, szkoły, pracy oraz zdrowego środowiska. Z racji ogarniania tak szerokiego spektrum, promocja zdrowia wymaga również interdyscyplinarnego podejścia i edukacji ustawicznej na wszystkich szczeblach kształcenia.

Wymiana doświadczeń między lekarzami, psychologami, filozofami i psychoterapeutami, ogrom poruszanych problemów oraz relacji z badaniami empirycznymi już w trakcie dyskusji, które kończyły każdą sesję, zaowocowała nowymi pomysłami na kolejne badania empiryczne wśród lekarzy i psychologów oraz próbami nowych uogólnień wśród filozofów, jednocześnie inspirując psychoterapeutów do tworzenia nowych metod diagnozowania i terapii. Na progu trzeciego tysiąclecia wzajemne inspirowanie się naukowców reprezentujących różne dziedziny nauki wydaje się konieczne. X Europejskie Sympozjum Edukacji Psychosomatycznej oraz III Europejskie Sympozjum Somatoterapii daje taką możliwość szczególnej edukacji.

Beata Gutowska-Tęcza

Sprawozdanie z Konferencji Oświatowej „Dziecko zdolne”

Dnia 06.06.2001 roku odbyła się w Warszawie Konferencja Oświatowa pt. „Dziecko zdolne”, zorganizowana przez Wydział Oświaty Urzędu Gminy Warszawa Centrum. Podstawowym celem konferencji było zebranie informacji od dzieci zdolnych, ich rodziców i nauczycieli na temat oczekiwań, potrzeb, oraz sposobów ich realizacji zarówno na terenie szkoły, jak i ośrodków działających na rzecz dzieci zdolnych. Warto zaznaczyć, że tego typu inicjatywy są rzadko podejmowane, choć bardzo potrzebne.

Wykład inauguracyjny na temat struktury oraz głównych problemów dotyczących dziecka zdolnego wygłosił prof. dr hab. Stanisław Popek. Zaprezentował on interakcyjny model rozwoju zdolności, opierający się na triadzie: zdolności intelektualnych, uzdolnień specjalnych, uzdolnień twórczych. Są one ze sobą powiązane oraz wchodzą we wzajemne interakcje. Jest to ujęcie odbiegające od powszechnie spotykanych, które pozostaje w opozycji do hierarchicznej teorii zdolności.

Według Popka „model zdolności powinien uwzględniać interakcje genotypu i środowiska, a w obrębie tych czynników: po jednej stronie różne sfery osobowości warunkującej zdolności intelektualne, uzdolnienia twórcze, uzdolnienia specjalne, motywację sytuującą się w sprzężeniu genotypu i oddziaływań środowiskowych oraz emocje, a po drugiej stronie owej interakcji czysto zewnętrzne wpływy środowiskowe, wywierające istotny wpływ na ujawnianie się (wykrywanie), aktywizowanie i rozwój zdolności”. Autor przedstawił ponadto model obrazujący mechanizm rozwoju–regresji zdolności potencjalnych w sytuacji interakcji z emocjami i motywacją. Poppek zwrócił uwagę na to, że zdolności ujawniają się nie tylko w pomiarze psychologicznym, ale również w konkretnym działaniu.

Wygłoszony przez profesora Popka wykład był niezwykle interesujący i wartościowy poznawczo. Zaprezentował on systemowe ujęcie zdolności, podkreślając przy tym, że człowiek jest jednostką podmiotową, dynamiczną, nieprzeciętną, która działa zarówno w sposób zamierzony i celowy, jak również nieświadomy. Autor przedstawił także konkretne wskazówki dla rodziców i nauczycieli, dotyczące pracy i postępowania z dzieckiem zdolnym. Poruszone przez niego problemy oraz sposoby radzenia sobie z nimi są wartościowe szczególnie dla pedagogów i rodziców, którzy z braku wiedzy popełniają błędy wychowawcze.

Kolejny wykład, zaprezentowany przez Monikę Werwicką, miał na celu przybliżenie pojęcia inteligencji emocjonalnej jako niedocenianego aspektu wspierania dzieci zdolnych. Na szczególną uwagę zasługuje przedstawiona koncepcja D. Golemana, który zakłada, że na inteligencję emocjonalną składa się pięć podstawowych zdolności, których poziom rozwoju może być różny. Są to:

- znajomość własnych emocji (samoświadomość, zdolność śledzenia własnych uczuć, wgląd w samego siebie, samozrozumienie),
- kierowanie własnymi emocjami, kontrola emocjonalna (panowanie nad emocjami, prezentowanie zachowań adekwatnych do sytuacji mimo przeżywanych emocji, sztuka opanowywania się, dochodzenia do równowagi po porażkach i niepowodzeniach),
- zdolność motywowania się, wytrwałość w dążeniu do celu (podporządkowanie emocji wybranym celom, samomotywacja, opanowanie, praca twórcza),
- rozpoznawanie emocji u innych (empatia opierająca się na własnej samoświadomości uczuciowej),
- nawiązywanie i podtrzymywanie związków z innymi (sztuka nawiązywania kontaktów, kompetencje społeczne, umiejętność pełnienia ról społecznych).

Zasadniczą formą oddziaływania powinno być kształcenie sfery emocji, a nie dalsze stymulowanie intelektu pogłębiające istniejącą harmonię. Jest to warunek, aby dziecko osiągnęło szczęście w życiu i wykorzystało swój potencjał.

Następna część konferencji obejmowała cztery panele dyskusyjne. Pierwszy z nich pt. *W jaki sposób szkoła pozwoliła mi rozwinąć indywidualne zdolności* poświęcony był uczniom i absolwentom, którzy wykazują szczególne zdolności w różnych dziedzinach. Panel ten był niezwykle ważny, albowiem uczestniczyli w nim uczniowie zdolni będący na różnym poziomie edukacji, tzn. w szkole podstawowej, gimnazjum, liceum i na studiach. Wszyscy uczestnicy byli objęci specjalnymi programami i posiadali indywidualne programy nauczania. W tej części przedstawione zostały sylwetki poszczególnych osób, ich problemy, sposoby radzenia sobie z nimi oraz plany i marzenia, jakie posiadają. Ponadto uczniowie zdolni stworzyli listę oczekiwań w stosunku do swych nauczycieli. A zatem, czego uczeń zdolny oczekuje od nauczyciela? Zdaniem większości, nauczyciel powinien mieć świadomość tego, że uczeń zdolny niekoniecznie musi sobie ze wszystkim dawać radę. Dlatego też powinien traktować i oceniać go sprawiedliwie i zawsze konsekwentnie, respektując jego indywidualność. Poza tym stopniować trudności, nie stawiać średnich ocen, gdy dziecko zdolne nie odpowiada imponująco. Ważna jest również swoboda wypowiedzi. Uczniowie zdolni chcieliby,

żeby ich nauczyciele dali im możliwość refleksji i wypowiedzenia swojego zdania na dany temat. Nauczyciele powinni dać szansę zdolnym w małych miejscowościach i na wsiach.

Ważnym problemem był stosunek młodzieży do własnych uzdolnień oraz stosunek nauczycieli do ich uzdolnień. Uczniowie mają różne poglądy na temat swych uzdolnień. Odnoszą się do nich w rozmaity sposób. Warto jednak wymienić choćby kilka określeń: „bolesna konieczność”, „dar”, „przyjemność pokochania dziedziny, którą się zajmuję”, „szansa”, „pasja”, „naznaczenie”, „szczęście, że znalazłem swoje powołanie”. Uczniowie często kwestionują posiadanie „rzekomych” talentów, co może być efektem młodzieńczej przekory. Według nich zdolności są dla ich nauczycieli: „inspiracją”, „opieką”, „dumą”, „szansą na współpracę”, „wyzwaniem”, „pomocą”, „ukierunkowaniem”, „mobilizacją do podwyższania kompetencji”, „zainteresowaniem”, „relacją Mistrz i Uczeń”, „powołaniem”.

Drugi panel poświęcony był zebraniu uwag od rodziców na temat pomocy dziecku zdolnemu w rozwijaniu jego talentów. Generalnie z uwag rodziców wynikało, że zarówno większość placówek zajmujących się dzieckiem zdolnym, jak i szkoły nie wykazują dostatecznej inicjatywy i zaangażowania. Ostatecznie ustalono, że nauczyciele powinni czuwać nad ogólnym rozwojem dzieci i młodzieży zdolnej, natomiast rodzice powinni przejąć odpowiedzialność za rozwijanie pasji i szczególnych zainteresowań, posyłać dzieci na dodatkowe kółka zainteresowań, kupować im odpowiednie pomoce naukowe.

Na trzecim panelu zaprezentowano działania szkół, przedszkoli na rzecz dzieci zdolnych. Przewodzone dyskusje z nauczycielami i wychowawcami na temat wspierania przez nich indywidualnego rozwoju dziecka zdolnego. Oczywisty jest bowiem fakt, że to warunki, w jakich kształci się dziecko, decydują o jego rozwoju.

Wypowiedzi nauczycieli były bardzo ciekawe i cenne. Postawa nauczyciela jest przecież niezmiernie ważna, szczególnie w pracy z dzieckiem zdolnym, ponieważ w decydujący sposób wpływa na rozwój dziecka i jego akceptację ze strony rodziców i środowiska. „Największym wyzwaniem dla nauczyciela pracującego z uczniem zdolnym jest pomoc w wypracowaniu właściwej postawy wobec intelektualnych możliwości, które młody człowiek posiada”. Podkreślano niejednokrotnie, że wymagania szkolne nie zawsze sprzyjają ujawnianiu się talentu. Ostrej dyskusji poddany został problem indywidualizacji nauczania, choć zdania na ten temat były podzielone.

Czwarty panel dotyczył refleksji w związku z przeprowadzonymi zajęciami dla dzieci zdolnych i warsztatami dla nauczycieli organizowanymi przez Wydział Oświaty w ramach programu „Dziecko zdolne”. Pierwszą zaprezentowaną formą były grupy wsparcia dla młodzieży uzdolnionej szkół średnich. Celem tego programu było zintegrowanie środowisk uczących się w szkołach średnich, mających szczególne uzdolnienia. Praca z młodzieżą w obrębie grupy skoncentrowana była głównie na osobistej refleksji i informacjach zwrotnych. Istotnym problemem okazała się wymiana doświadczeń dotyczących sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, zorganizowanie bezpiecznego miejsca na rozwijanie dodatkowych zainteresowań.

Kolejną formą było zorganizowanie konkursu na najlepszą gazetkę szkolną, która oprócz rozrywki miała się okazać ciekawą pracą wymagającą: systematyczności, otwartości, umiejętności współpracy, wiedzy i cierpliwości. Młodzież zaangażowana w projekt wykazała się dużym zapałem, poruszając szerokie spektrum tematów, doskonaląc jednocześnie swój dziennikarski warsztat. Jednym z przedsięwzięć był warsztat dla nauczycieli poświęcony ich osobistym problemom, na które napotykają w pracy z dzieckiem zdolnym. Praca ta miała na celu zachęcenie nauczycieli, aby ich praca była inspiracją płynącą ze wspólnie spędzonego czasu z uczniem zdolnym. Przedstawiono też nowatorską formę wykładów dla uczniów szkół średnich zainteresowanych konkretnymi przedmiotami. Miała ona na celu wprowadzenie młodzieży na teren uniwersytetu oraz osobiste konsultacje z wykładowcami.

Reasumując, można stwierdzić, że konferencja była niezwykle istotna dla środowiska zaangażowanego w pracę z dzieckiem zdolnym. Poprzez zaproszenie różnych grup (młodzież, nauczycie-

le, wychowawcy, dyrektorzy szkół, terapeuci, pracownicy fundacji i programów pozarządowych) stworzono szansę na komunikację i wspólną dyskusję nad różnymi sposobami radzenia sobie z określonymi problemami, które przytrafiają się dzieciom zdolnym, ich rodzicom oraz nauczycielom. Spotkanie to było okazją do ustosunkowania się wobec dotychczasowych działań na rzecz dziecka zdolnego oraz szansą zgłoszenia cennych uwag mogących usprawnić te działania. Konferencja „Dziecko zdolne” dała możliwość spojrzenia na wiele problemów z różnych perspektyw oraz stała się punktem wyjścia do konkretnych działań w tym zakresie.

Małgorzata Kuśpit, Joanna Postuszna

Sprawozdanie z I Sesji Naukowo-Metodycznej Polskiego Stowarzyszenia Kreatywności

W dniach 12–14 X 2001 w Krakowie odbyła się I Sesja Naukowo-Metodyczna Polskiego Stowarzyszenia Kreatywności pn. „Nowe teorie twórczości — nowe metody pomocy w tworzeniu”. Sesja miała charakter debaty naukowej i warsztatów umiejętności związanych z kreatywnością. Polskie Stowarzyszenie Kreatywności (PSK) zostało zarejestrowane w maju 2000 r. Główne cele PSK to:

— tworzenie, uprzystępnianie i upowszechnianie wiedzy z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii i filozofii twórczości,

— organizowanie działań naukowych i edukacyjnych skierowanych na twórczy rozwój w ciągu całego życia, promocja postaw kreatywnych we wszelkich dziedzinach nauki, techniki, sztuki, działalności społecznej itp.,

— tworzenie innowacyjnych form i metod edukacji twórczej i pomocy w rozwoju, promowanie i ewaluacja nowatorskich projektów dydaktycznych zrywających ze skostniałą „dydaktyką odtwórczości”, pomoc w procesie wdrażania nowych projektów,

— szkolenie trenerów i animatorów twórczości, organizowanie specjalistycznych treningów i warsztatów z zakresu treningu twórczości i pomocy w tworzeniu, sesji naukowo-metodycznych, grup superwizyjnych i grup wsparcia — udział w nich pozwoli uzyskać licencję trenera twórczości.

Program I Sesji Naukowo-Metodycznej PSK przewidywał różnorodne formy zajęć. Znalazły się wśród nich: wykłady, referaty i komunikaty.

Hasło przewodnie: „Nowe teorie twórczości — nowe metody pomocy w tworzeniu” stanowiło zaproszenie do refleksji nad najnowszymi kierunkami badań nad twórczością i innowacjami w zakresie treningu twórczości.

Sesję zainaugurował wykład prezesa Stowarzyszenia, dra Krzysztofa J. Szmidta (Uniwersytet Łódzki), pt. *Wcześniej niż Fromm i Maslow — Kornilowicza i Radlińskiej koncepcja postawy twórczej*. Na temat wymiarów twórczości wypowiedział się prof. Edward Nęcka (Uniwersytet Jagielloński).

Problem zdolności i uzdolnień znalazł swoje odbicie w wystąpieniach prof. Stanisława Popka z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (*Zdolności i uzdolnienia w świetle psychologii transgresyjnej*) i mgra Michała H. Chruszczewskiego z Uniwersytetu Warszawskiego (*Uzdolnienie podmiotowym wyznacznikiem postawy twórczej*).

Na konieczność stworzenia warunków do rozwoju twórczości zwrócili uwagę: dr Elżbieta Suprym z Centrum do Spraw Dzieci Zdolnych (*Warunki stymulacji rozwoju twórczości w systemie oświatowym*), prof. Wiesław Karolak z Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi oraz Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej (*Projekt Edukacyjny — teoria i praktyka*), mgr Witold Ligęza z Akademii Pedagogicznej w Krakowie (*Wspomaganie rozwoju kompetencji twórczej u dzieci w wieku od 3 do 13 lat w ramach zajęć Ośrodka Twórczej Edukacji „Kangur”*) oraz jedyni przedstawiciele studentów polskich z UMCS w Lublinie — Katarzyna Ziomek (*Animowanie*